

KESKKONNAMINISTEERIUM

Projekti tegevuste C.11 ja C.13 tegevuskavad 2021-2022

Tallinn 2021

Aruanne on valminud LIFE IP CleanEST projekti raames, mida rahastavad Euroopa Komisjoni LIFE programm ja Eesti riik. LIFE programmi rahastusleping nr LIFE17 IPE/EE/000007. Aruanne kajastab autori seisukohti ja Euroopa Komisjon ei vastuta sisu kasutamise eest.

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Tegevuse C.11 tegevuskava.....	4
1.1. Tegevuse C.11 eesmärgid ja soovitud tulemused	4
1.2. Valitud objektide põhjendus	6
1.3. Tegevuse C.11 kavandatud tegevused aastateks 2021-2022.....	8
1.1 1.3.1 Püssi pais (PAIS010180).....	10
1.2 1.3.2 Lohkuse pais (PAIS016010).....	10
1.3 1.3.3 Võsu Mere (PAIS026670) ja Metsa (PAIS026680) paisud.....	11
1.4 1.3.4 Unukse-Mahu maantee truup.....	12
1.5 1.3.5 Päide I (PAIS019850) ja Päide II (PAIS019860) paisud.....	12
1.4. Täiendavad tegevused.....	13
2. Tegevuse C.13 tegevuskava.....	13
2.1. Tegevuse C.13 eesmärgid ja soovitud tulemused	13
2.2. Valitud objektide põhjendus	14
2.3. Tegevuse C.13 kavandatud tegevused aastateks 2021-2022.....	16

Sissejuhatus

Projekti II faasi (2021-2022) tegevuste täpsemaks planeerimiseks ning nende elluviimise protsessi kirjeldamiseks on koostatud tegevuskavad tegevuste lõikes. Antud dokument kirjeldab Keskkonnaagentuuri tegevuste C.11 „Veekogumite ökoloogilise seisundi parandamine rändetakistuste avamise ja jõgede sidususe tagamisega“ ja C.13 “Jõeliste elupaikade parandamine Viru alamvesikonnas” tegevuskavasid aastateks 2021-2022.

1. Tegevuse C.11 tegevuskava

1.1. Tegevuse C.11 eesmärgid ja soovitud tulemused

Tegevuse C11 tugineb projekti LIFE IP CleanESTi esimeses faasis (2019 – 2020) läbi viidud paisude ja muude rändetõkete ülevaatusel, mille tulemusena valmis „Hinnang Ida- ja Lääne-Virumaale jäävatele rändetakistustele projekti „LIFE IP CleanEST“ raames“ (edaspidi *paisude aruanne*), mille on koostanud Keskkonnaagentuuri kalastikuekspertid 2020. aastal. Paisude aruande jaoks teostati 2019. aasta II ja III kvartalis ülevaatus EELIS andmebaasis registreeritud Viru alamvesikonna paisudel. Samuti hinnati muude uuringute ja antud töö käigus leitud seni kirjeldamata objekte Viru alamvesikonna vooluveekogudel. Uuringu käigus töötati läbi varasemate Eesti Loodushoiu Keskuse, Eesti Maaülikooli Limnoloogiakeskuse ja Tartu Ülikooli Mereinstituudi poolt teostatud uuringute andmeid ning hinnati eemaldatud paisude ja rajatud rändeteede seisukorda ja funktsioneerimist. Kokku vaadeldi 93 objekti 29 jõel ja ojal. Aruandes on paisude ja rändetõkete ülevaatusel tulemusena valitud välja suurima potentsiaaliga jõed ja objektid, mille likvideerimine omab tõenäolisemalt suurimat positiivset mõju. Tegemist on projekti tegevuse C.11 *milestone*’iga – Välitööde aja- ja tegevuskava (31.05.2020) ning osaliselt *milestone* – Välitööd on läbi viidud 14 objektil, valik tehtud ja tööprojektid 6 objekti jaoks koostatud (31.12.2021) täitmisega. Samuti panustab see *deliverable* - Uuringuaruanne kalastiku rändetakistuste kohta, ÖST hindamisaruanne ja rändetakistuste eemaldamiseks valitud objektide nimekiri (31.12.2021) täitmisesse.

LIFE IP CleanEST projekti eesmärgid on seotud veemajanduskava (VMK 2015-2021 Lisa 1)¹ eesmärgiga, mille kohaselt tuleb saavutada veekogumite hea seisund. Paisude aruandes rändetakistuste valimis

---

¹ [Veemajanduskavad 2015-2021 | Keskkonnaministeerium \(envir.ee\)](#)

toodud objektid asuvad kõik veekogumitel, mille seisund on märgitud veemajanduskavas kas halvaks või kesiseks.

Tegevuse C.11 oodatavaks tulemuseks on paranenud veekogumite seisund tulenevalt hea ökoloogilise seisundi saavutamisele kõikide võtmeliikide ja elupaikade osas (taimed, mikro- ja makrobentos, kalad jne), mis iseloomustavad vastava veekogumitüübi head seisundit (rändetõkked eemaldatud, ja/või jõelised elupaigad taastatud).

Tegevus C.11 panustab veemajanduskava (2015-2021) pinnavee meetmeprogrammi meetmetega 47, 692, 1768, 1769 ja 2034. Tehnilise töögrupi 17.04.2020 toimunud koosolekul otsustati jätta välja algselt taotluses mainitud meetmed 691, 698, 1208, 1457, 1875 ja 2033. Nimetatud meetmetest nr 47 veekogumil Alajõgi_2, kus takistavad teguriks on Alajõe (Tamme pais) lahendatakse tegevuse C.13 raames, nr 692 on kantud RMK projekti nimekirja, nr 1768 ja 1769 on kajastatud käesolevas tegevuskavas ning nr 2034 veekogumil Udriku, kus on takistavaks teguriks Udriku (Mäo) II koos nr 2033 veekogumil Udriku, kus on takistavaks teguriks Udriku (Mäo) I, lahendatakse tegevuse C.13 raames. Nimetatud objektide puhul on pinnavee meetmeprogrammis kavandatud meetmeks kalade rändetingimuste parandamiseks ja kalade läbipääsu tagamiseks tehnilise meetme väljatöötamine/alternatiivide kaalumise. Tegevuse C.13 raames lahendatavad objektid panustavad C.11 üldise eesmärgi saavutamisse, kuid rändetakistuste eemaldamine on võimalik lahendada talgute korras, mistõttu ei ole neid kajastatud C.11 tegevuskavas.

Tegevuse C.11 tulemuseks on kuue kalapääsu, millest üks asub Purtse jõel (Püssi), loomine kaladele rändetingimuste tagamiseks 2025. aasta lõpuks. Selle eesmärgini jõudmiseks on projektitaotluse kohaselt vajalik teostada uuringuaruanne kalastiku rändetakistustest, ökosüsteemide hindamisaruanne (14 objekti kaheksal jõel) ja rändetakistuste eemaldamiseks valitud objektide nimekiri tähtajaga 31.12.2021 (*deliverable*). Samuti on vajalik loetelu lahendusmeetmetest rändetakistuste likvideerimiseks ja valitud objektidele kalapääsude rajamise tööprojektide lähteülesanded/ettepanekud tähtajaga 31.03.2022 (*deliverable*). Esimene kalapääs peab olema loodud Purtse jõele tähtajaga 31.12.2022 (*milestone*).

Tegevuse C.11 tegevuskavas käsitleme kaladele vaba liikumise võimaldamist rändetakistuste eemaldamise kaudu.

1.2. Valitud objektide põhjendus

Projekt LIFE IP CleanESTi esimeses etapis (2019-2020) viidi läbi paisude ja muude rändetõkete ülevaatus (paisude aruanne), et tuvastada hetkeolukord, hinnata ehitiste mõju vee-elustikule ja valida välja prioriteetsed objektid seisundi parandamiseks tehtavate tööde läbiviimiseks. Töö tulemusena valiti välja suurima potentsiaaliga jõed ja objektid, mille likvideerimine omab tõenäolisemalt suurimat positiivset mõju. Vastavalt projektile valiti välja 14 prioriteetsemat paisu/rändetõket kaheksal veekogumil ning täiendavate uuringute ja ökosüsteemide teenuste hindamise tulemusena koostatakse teises etapis eelprojekt 6-8 paisule/rändetõkkele.

Paisude aruandes on esitatud valim (tabel 1) rändetakistustest, millega esmajoones projekti käigus tegeletakse, koondhindega 1 ja 2². Projektitaotluses on välja toodud, et suurima negatiivse mõjuga rändetõkked asuvad Kunda, Pada, Loobu, Purtse, Rannapungerja, Alajõe, Altja ja Võsu jõgedel.

Tabel 1. Rändetakistuste valim.

	Vooluveekogu nimi	Veekogu nimi	Veekogu lühinimi	Pais	Paisu ületatavus	Ettepanek rändetingimuste parandamiseks	Tehniline teostatavus	Koondhinnang	VMK PoM nr	Projekti tegevused	Hetkeseis
1	Alajõgi	Alajõgi Imatu oja suudmehüpe	Alajõgi_2	Tamme (Alajõe)	Ületamatu	paisu lammutamine või kujundamine karestikuss	1	1	47	C11, võimalusel vanajõgede avamine (C13), D1	kavandatud talgud 2021, kajastub C.13 tegevuskavas

² Paisude aruanne lk 3 (Sissejuhatus) toodud koondhinnangu kirjeldus:

„Koondhinnang“ on hinnang kalade läbipääsu vajalikkuse ja teostatavuse kohta 5-pallilisel skaalal:

1 – rändetee avamise tähtsus on esmajärguline;

2 – rändetee avamise tähtsus on teisejärguline (eelistada tuleb investeeeringuid kalade läbipääsu tagamiseks esmajärgulise tähtsusega objektidel);

3 – rändetee avamise tähtsus on kolmandajärguline (investeeringute nõudmine omanikelt või nende tegemise riiklik toetamine enne I ja II järgulise tähtsusega objektidel kalade läbipääsu tagamist ei ole otstarbekas);

4 – rändetingimuste parandamine pole vajalik;

5 – rändetingimuste parandamine pole võimalik või ei oma mõtet olukorras, kus pais ja paisjärv säilivad konkreetses kohas või ei oma rändetingimuste parandamine antud kohast mõtet olukorras, kus säilivad teised jõge või jõelõiku oluliselt mõjutavad paisud.

2	Kunda jõgi	Kunda lähtest Anguse jõeni	Kunda_1	Aravuse	Ületamatu	möödaviik pääsu rajamine või kalapääsu rajamine jõesängis	3	2	692	C11, D1	RMK projekt ³
3	Kunda jõgi	Kunda Anguse jõest Kunda Jaama tn sillani	Kunda_2	Kunda IV (Kunda mõisa)	Ületamatu	möödaviik pääsu rajamine	3	2	-	C11, D1	RMK projekt ³
4	Loobu jõgi	Loobu lähtest Udriku ojani	Loobu_1	Undla	Ületamatu	paisu kujundamine karestikus	3	2	-	C11, D1	KIK finantseering ⁴
5	Pada jõgi	Pada livandojast suudmeni	Pada_2	Unukse	Raskesti ületatav	paisu lammutamine või kujundamine karestikus	1	1	-	C11, C13, D1	pais eemaldatud 2020
6	Pada jõgi	Pada livandojast suudmeni	Pada_2	Unukse truup	Ületamatu	Truubi asendamine	1	1	-	C11, C13, D1	ettevalmistavad tegevused C.11
7	Purtse jõgi	Purtse Ojamaa jõest Püssi paisuni	Purtse_2	Lohkuse	Rändetõke puudub	Tagada rändeteede avatus ja piisava veehulga olemasolu kalateel		4 (1)	-	C11, C13 (koelmute rajamine), D1	ettevalmistavad tegevused C.11
8	Purtse jõgi	Purtse Ojamaa jõest Püssi paisuni / Purtse Püssi paisust Viru HEJ paisuni	Purtse_2 /Purtse_3	Püssi	Ületamatu	kalapääsu rajamine jõesängis	2	1	-	C11, C13, D1	2021 tegevuskavas C.11

³RMK projekt – Projekt "Vooluveekogude tervendamine (kalade rändetingimuste tagamine lõhejõgedele rajatud paisudel)", SFOS nr 2014-2020.8.01.20-0274, [Vooluveekogude tervendamine | RMK](#)

⁴ KIK projekt Projekt „Undla kalapääs“, SFOS nr 2014-2020.8.01.18-0217, [Undla kalapääs | Keskkonnainvesteeringute Keskus \(kik.ee\)](#)

9	Selja jõgi	Selja Veltsi ojast Soolikaojani	Selja_2	Päide I	Ületamatu	paisu kujundamine karestikus või möödaviikpääsu rajamine	2	2	1768	C11, C13, D1	ettevalmistavad tegevused C.11
10	Selja jõgi	Selja Varangumnt sillast suudmeni	Selja_4	Varangu	Raskesti ületatav	paisu lammutamine või kujundamine karestikus	1	2	-	C11, C13, D1	RMK projekt ²
11	Selja jõgi	Selja Veltsi ojast Soolikaojani	Selja_2	Päide II	Ületamatu	paisu kujundamine karestikus või möödaviikpääsu rajamine	2	2	1769	C11, C13, D1	ettevalmistavad tegevused C.11
12	Udriku oja	Udriku	Udriku	Udriku (Mäo)_1	Ületamatu	paisu eemaldamine	1	1	2033	C13, D1	talgud 2021, kajastub C.13 tegevuskavas
13	Udriku oja	Udriku	Udriku	Udriku (Mäo)_2	Ületamatu	paisu eemaldamine	1	1	2034	C13, D1	talgud 2021, kajastub C.13 tegevuskavas
14	Võsu jõgi	Võsu Laviku paisust suudmeni	Võsu_2	Võsu (Metsa)	Raskesti ületatav	Pais eemaldada	3	2	-	C11, D1	2021 tegevuskavas C.11
15	Võsu jõgi	Võsu Laviku paisust suudmeni	Võsu_2	Võsu (Mere)	Ületamatu	Pais eemaldada	1	1	-	C11, C13, D1	2021 tegevuskavas C.11

1.3. Tegevuse C.11 kavandatud tegevused aastateks 2021-2022

Lähtuvalt olemasolevast ja eelnevalt toodud tabelis olevast infost, on C.11 tegevuse 2021-2022 tegevuskavasse kantud seitse objekti (tabel 2), millele esmalt lahendusi otsitakse. Objektid on paisude aruandes märgitud koondhindega 1.

Tabel 2. Faas II objektid.

	Vooluveekogu nimi	Veekogumi nimi	Veekogumi lühinimi	Pais	Projekti tegevused	Hetkeseis	2021	2022
1.	Pada jõgi	Pada livandojast suudmeni	Pada_2	Unukse truup	C11, C13, D1	ettevalmistavad tegevused C.11	maaomanikuga, Maanteeametiga suhtlus, tegevuse selgitamine	jätkutegevused
2.	Purtse jõgi	Purtse Ojamaa jõest Püssi paisuni / Purkse Püssi paisust Viru HEJ paisuni	Purtse_2 /Purtse_3	Püssi	C11, C13, D1	2021 tegevuskavas C.11	projekti ja KMH tellimine, ehitustegevus	ehitustegevus
3.	Purtse jõgi	Purtse Ojamaa jõest Püssi paisuni	Purtse_2	Lohkuse	C11, C13 (koel mure rajamine), D1	ettevalmistavad tegevused C.11	maaomanikuga, suhtlus, tegevuse selgitamine	jätkutegevused
4.	Selja jõgi	Selja Veltsi oja Soolikaojani	Selja_2	Päide I	C11, C13, D1	ettevalmistavad tegevused C.11	maaomanikuga, suhtlus, tegevuse selgitamine	jätkutegevused
5.	Selja jõgi	Selja Veltsi oja Soolikaojani	Selja_2	Päide II	C11, C13, D1	ettevalmistavad tegevused C.11	maaomanikuga, suhtlus, tegevuse selgitamine	jätkutegevused
6.	Võsu jõgi	Võsu Laviku paisust suudmeni	Võsu_2	Võsu (Metsa)	C11, D1	2021 tegevuskavas C.11	maaomanikuga, suhtlus, tegevuse selgitamine, ehitus/korrastustegevus	
7.	Võsu jõgi	Võsu Laviku paisust suudmeni	Võsu_2	Võsu (Mere)	C11, C13, D1	2021 tegevuskavas C.11	maaomanikuga, suhtlus, tegevuse selgitamine, ehitus/korrastustegevus	

Aastal 2021 prioriteetsed objektid on Püssi pais, Võsu Mere ja Võsu Metsa paisud. Lahenduse otsimisega tegeletakse järgmistele objektidele: Unukse truup, Lohkuse, Päide I ja Päide II.

1.3.1 Püssi pais (PAIS010180)

Purtse jõel esimene ja hetkeseisuga ka viimane ületamatu rändetõke asub Püssis, veekogumil koodiga 1068200_2 / Purts_3. VMK 2015-2021 Lisas 1 märgitud 2013 koondseisund halb, 2013 mittehea seisundi kvaliteedielement KALA, VMK 2015 eesmärk kesine on saavutamata, eesmärk 2021 kesine. Tegemist on suudmest esimese rändetakistusega. Püssi pais on osa üle jõe minevast sillast ja tagab ka AS-le Repo Vabrikud tehnoloogilise vee võtu. Rändeteede avamise lahenduste otsimisega paisu juures tegeletakse ning see on antud projekti raames eraldiseisev prioriteetne objekt, mis peab lahenduse saama hiljemalt 2022. aasta lõpuks. Kalastiku seire Püssi objekti juures on seireplaanis kavandatud 2022 teisel poolaastal. Vt uuringu- ja seireplaan 2021-2022.

Hetkeolukord ja kavandatavad tegevused

Püssi objekti puhul on peetud eelnevalt läbirääkimised nii omaniku (AS Repo Vabrikud) kui Lüganuse Vallavalitusega, kes on valmis objektiga seotud silla üle võtma. Valminud on tutvumiseks eskiisprojekt „Kalade läbipääsu tagamine Purtsse jõel Püssi paisu juures“ (koostaja AS Kobras, töö nr 2020-193, Tartu 2020) ning Püssi paisjärve silla ehitustehnilise seisukorra hindamise audit (koostaja Ekspertiis ja Projekt OÜ, töö nr 20011, Tallinn 2020). Kavandatud järgmiste tegevustena 2021 aastal Keskkonnaagentuur valmistab ette lähteülesande projekteerimiseks ning keskkonnamõjude hindamise tellimiseks. Projekteerimine on kavandatud aastasse 2021, samuti ehitushanke läbiviimine ning võimalusel ehitustegevusega alustamine.

1.3.2 Lohkuse pais (PAIS016010)

Purtse jõel järgmine pais Püssi paisust ülesvoolu liikudes asub Lohkusel, veekogumil koodiga 1068200_2. VMK 2015-2021 Lisas 1 märgitud 2013 koondseisund halb, 2013 mittehea seisundi kvaliteedielement KALA, VMK 2015 eesmärk kesine on saavutamata, eesmärk 2021 kesine. Pais on säilinud, kuid kalade üles- ja allavoolu liikumiseks on olemas looduslähedane karestikuline möödaviik. Kui paisu likvideerimine ei ole mingil põhjusel teostatav, tuleb tagada, et möödaviigul oleks aastaringselt piisav vooluhulk kalade liikumiseks ja et möödaviiku mingitel põhjustel ei likvideeritaks. Kuna möödaviik eeldatavalt toimib, siis on Lohkuse paisu (PAIS016010) üldhinnang 4, kuid olukorra muutumisel on tegemist prioriteetse objektiga. Lohkuse möödaviigu efektiivsust hinnatakse pärast seda kui on rajatud kalapääs Püssi paisu juurde.

Hetkeolukord ja kavandatavad tegevused:

Läbirääkimised maaomanikuga järgmiste tegevusteni (paisu eemaldamine, olemasoleva kalapääsu toimivuse tagamine vm) jõudmiseks, kuid aastal 2022. Hetkel ei ole prioriteetne objekt, kuna esmalt on vajalik tulemuseni jõuda Püssi paisu rändetõkke eemaldamise osas.

1.3.3 Võsu Mere (PAIS026670) ja Metsa (PAIS026680) paisud

Võsu jõe alamjooksul Võsu alevikus on teadaolevalt kaks paisu: Võsu Mere (PAIS026670) ja Võsu Metsa (PAIS026680), paiknevad mõlemad veekogumil koodiga 1077100_2. VMK 2015-2021 veekogumit koodiga 1077100_2 esindatud ei ole, esitatud on 1077100_1, kus esimesena mere poolt arvestatuna on toodud Sae (Võsu), mille koondseisund 2013 on kesine, 2013 mittehea seisundi kvaliteedielement KALA; VMK 2015 eesmärk hea on saavutamata. Arvestades, et Mere pais on kõige alumine (suudmest 1,8 km), omab see seetõttu Võsu jõe kalastiku seisundile ülisuurt negatiivset mõju. Paisutusel puudub igasugune objektiivne kasutusotstarve, omanik kasutab isiklikuks otstarbeks. 1,5 km kaugusel Mere paisust on rajatud Metsa pais, kus paisutamise eesmärk on ebaselge, otsest vajadust selleks ei paista. Pais võib olla mingite veehulkade ja voolukiiruste juures kas ületamatu (söörsuudele) või raskesti ületatav. Metsa ja Mere paisude rännet takistavale mõjule on viidatud ka Eesti Loodushoiu Keskuse 2016-2017. a töös.

Kalastiku seire on Võsu objektide juures on seireplaanis kavandatud 2022 teisel poolaastal. Vt uuringu- ja seireplaani 2021-2022.

Hetkeolukord ja kavandatavad tegevused:

Võsu Mere paisu lahendamiseks on eelnevalt valminud aastal 2003 AS Maves koostatud eelprojekt „Võsu jõel Võsu alevikus Mere tänav 57 kalapääsu rajamine“ (töö nr 13994-2), kuid mille tulemusena kalapääsu ei ole rajatud. Käesolevaks ajaks on projekti jooksul saavutatud maaomaniku poolehoid lahenduse leidmiseks ning rändetakistuse eemaldamiseks. Kavandatud järgnevate tegevustega 2021 aastal soovib Keskkonnaagentuur sõlmida maaomanikuga kokkuleppe rändetakistuse eemaldamiseks, tellida vajaliku projektlahenduse ning jõuda reaalse eemaldustööni.

Võsu Metsa paisu lahendamiseks on eelnevalt samuti valminud aastal 2003 AS Maves koostatud eelprojekt „Võsu alevikus Metsa 5 kinnistul Võsu jõel asuvale paisule kalapääsu rajamine (töö nr 13994-3), kuid mille tulemusena kalapääsu rajatud ei ole. Kavandatud järgnevate tegevustega 2021 aastal soovib Keskkonnaagentuur jõuda maaomanikuga kokkuleppele ja sõlmida maaomanikuga kokkuleppe rändetakistuse eemaldamiseks, tellida vajaliku projektlahenduse ning jõuda reaalse eemaldustööni.

1.3.4 Unukse-Mahu maantee truup

Pada jõel on olulise inimtekkelise rändetõkkena säilinud jõe keskjooksul veekogumil koodiga 1071900_2 Unukse-Mahu maantee kaheharuline truup, mis ei ole registris ega kajastatud VMK 2015-2021 lisa 1; otstarbeta betoonist Unukse pais (PAIS023640) eemaldati käesoleva projekti käigus talgute raames 2020 aastal, VMK 2015-2021 lisa 1 oli märgitud 2013 koondseisund kesine, 2013 mittehea seisundi kvaliteedielement KALA, VMK 2015 eesmärk hea saavutamata.

Unukse-Mahu maantee kaheharulise truubi põhi tekitab 0,3 m kõrguse astme. Samuti moodustab madala veeseisu korral astme truupide betoonist alusplaat. Lisaks ehitise konstruktsioonist tingitud astmetele ilmneb ka siin kobraste huvi ja võimekus sulgeda truupe. Truubi asendamise lahendusi tuleb otsida koostöös Maanteeametiga. Või leida muu lahendus.

Hetkeolukord ja kavandatavad tegevused:

Unukse-Mahu maantee truup asub Transpordiameti (endine Maanteeamet) tee all. Maanteeamet ei ole aga projekti partner, küll aga on projekti partner Viru-Nigula vallavalitus. Vajalik on pidada läbirääkimised Transpordiametiga, kuid võimalik, et puudub huvi silla väljavahetamiseks. Kaaluda teisi lahendusvõimalusi.

1.3.5. Päide I (PAIS019850) ja Päide II (PAIS019860) paisud

Päide I ja Päide II paisud asuvad Selja jõel merest 34 km kaugusel veekogumil koodiga 1074600_2. Mere poolt enne neid rändetakistusi asub Selja jõel Varangu (PAIS018830) pais, kuid see on kantud RMK projekti objektide nimekirja ning 2021. aastal on planeeritav projekteerimine. Järgmised, Päide I ja Päide II paisud asuvad lähestikku, mistõttu moodustavad kompleksi, kus ainult ühe paisu eemaldamise positiivne mõju on minimaalne. VMK 2015-2021 lisa 1 koondseisund mõlemal objektil 2013 on kesine, 2013 mittehea seisundi kvaliteedielement FYBE, SUSE, KALA, VMK 2015 eesmärk kesine on saavutatud, eesmärk 2021 hea. Nimetatud paisude puhul on ette näha raskusi teostamisel maaomaniku vastuseisu tõttu. TÜ Mereinstituudi 2018. aasta uuringu hinnangul lõhele sobivaid kudealasi paisudest ülesvoolu ei leidu, kuid meriforell rändaks oluliselt kaugemale. EMÜ Limnoloogiakeskuse ja TÜ Mereinstituudi 2007. aasta uuringu alusel on ülemjooksul vähemalt kaks sobivat mõnekilomeetrilist lõiku enam kui 10% forelli taastootmispotentsiaaliga. Ka sõõrsuudele leiduks Päide paisudest ülesvoolu olulisel määral sobivaid elupaikasi. Tuleb jätkata võimaluste otsimist rändeteede avamiseks.

Hetkeolukord ja kavandatavad tegevused:

Läbirääkimised maaomanikuga järgmiste tegevusteni jõudmiseks, vajalik on terviklikult lahendada mõlema objekti olukord.

1.4. Täiendavad tegevused

Keskonnaagentuuri kalastikueksperptide läbi viidud paisude ja teiste rändetakistuste ülevaate „Hinnang Ida- ja Lääne-Virumaale jäävatele rändetakistustele projekti „LIFE IP CleanEST“ raames,“ tulemusel välja toodud rändetakistuste valimist kolm objekti on lisatud tegevuse C.13 tegevuskavasse. Nendeks objektideks on Tamme pais Alajõel, Udriku (Mäo) ja Udriku (Jõekääru) objektid Udriku ojal, mille puhul on rändetakistused eemaldada kalastikueksperptide ning vabatahtlike kaasates tegevuse C.13 raames (täpsem info tegevuse C.13 tegevuskava).

Arvestades seda, et 2020. aastal koostatud paisude aruandes välja toodud valim 14 rändetakistustest 8 jõel hõlmab ka objekte, mis on lahendamiseks teiste projektide (RMK, KIK avatud voor) raames, siis on vajalik käesoleva projekti eesmärkide saavutamiseks vaadata üle ja uuesti prioritseerida täiendav valik rändetakistusi.

Käesolevast valikule (7 objekti), millel on kavandatud tegevused 2021-2022 aastatel, lisaks vaadatakse objektide nimekiri üle uuesti 2022. aasta alguses. Võimalusel lisatakse täiendavad objektid.

2. Tegevuse C.13 tegevuskava

2.1. Tegevuse C.13 eesmärgid ja soovitatavad tulemused

Tegevuse C.13 oodatavaks tulemuseks on veekogumite hea seisundi saavutamine sh hüdro-morfoloogiliste elementide kaudu. Tegevuse eesmärk on jõeliste elupaikade taastamine. Taotluses on toodud välja kolm jõge – Pada, Loobu and Selja jõgi, millel projekti lõpuks on oluline

elupaikasad taastada. Tegevusega C.13 rakendatakse viit veemajanduskavade⁵ 2015-2021 pinnavee meetmeprogrammi meedet.

Lisaks viiakse C.13 tegevuse raames projekti esimesel kolmel aastal läbi Narva jõe kalastiku seiret, mille kohta on teave kajastatud II faasi seire- ja uuringuteplaanis.

Projektis on eesmärk on taastada 10 jõelist elupaika ning läbi viia viis vabatahtlikke kaasavat üritust (talgud) tähtajaga 30.06.2027 (*milestone*). Selle eesmärgi täitmiseni jõudmiseks esmalt kolm vabatahtlikke kaasavat üritust peab olema läbi viidud tähtajaga 30.09.2021 (*milestone*). Eelnevalt on korraldatud 2020.aastal üks vabatahtlikke kaasav üritus (*milestone*) ning üks elupaik on taastatud (*milestone*) Pada jõel. Pada jõel Unukse paisu eemaldamisega on kaladele täiendavalt avatud 7 km pikkune jõelõik nii üles- kui allavoolu.

Tegevuskavas on kajastatud elupaikade taastamise tegevused, mida viiakse ellu talgute või vabatahtlike kaasabi läbi.

Talgutegevus tähendab vabatahtlike kaasamist vee-elupaikade taastamise tegevustesse. Nendeks tegevusteks on kärestikuliste jõelõikude taastamine, jõesängidest veekogu kahjustavate materjalide (sildade, paisude, truupide jäänused) eemaldamine. Talgutel osalejateks on vabatahtlikud tavakodanikud, kes on huvitatud looduskaitsest. See on ka hea võimalus kaasata kohalikud elanikud väärtuslike jõgede elupaikade taastamise tegevusse. Olenevalt objektist ja töömahust võib hinnata ühe talgupäeva pikkuseks 1-2 päeva ja osalejate arvuks kuni 20 inimest.

2.2. Valitud objektide põhjendus

Tegevuskavas kajastatud tegevused tuginevad taotluses väljatoodud prioriteetidel, tegevuse C.11 raames läbiviidud paisude ja muude rändetõkete ülevaatus aruandes väljatoodud rändetakistuste valimil ja elupaikade taastamise töögrupi 18.11.2020 kohtumisel⁶ esile tõstetud objektide valikul.

Tegevus C.13 panustab veemajanduskavade¹ 2015-2021 pinnavee meetmeprogrammi täitmise meetmetega 855, 1217, 1710, 1738, 1772. Tehnilise töögrupi 17.04.2020 toimunud koosolekul⁷ otsustati jätta välja algselt taotluses mainitud meetmed 300 ja 1059.

---

⁵ [Veemajanduskavad 2015-2021 | Keskkonnaministeerium \(envir.ee\)](#)

⁶ [Elupaikade taastamise TG - Life IP CleanEst - Confluence \(kemit.ee\)](#)

⁷ [Tehniline töögrupp - Life IP CleanEst - Confluence \(kemit.ee\)](#)

Nimetatud meetmetest nr 855 asub Loobu jõel veekogumil koodiga Loobu_2, kus koondseisund 2013 on märgitud kesine, VMK 2015 eesmärk hea on saavutamata ning seda on pikendatud 2021, meetmena on märgitud Loobu paisust allavoolu jõe hüdro-morfoloogilise struktuuri täiendavad taastamistööd vastavalt Loobu jõe hoiuala kaitsekorralduskavale 2014-2023.

Nr 1217 asub Pada jõel veekogumil koodiga Pada_2, kus koondseisund 2013 on märgitud kesine, VMK 2015 eesmärk hea on saavutamata ning seda on pikendatud 2021, meetmena on märgitud siirdekalade koelmute rajamine, silmukari looduslikkuse taastamine, jõesängi kujundamine kividega vastavalt Pada jõe hoiuala kaitsekorralduskavale 2012-2021. Antud tegevus on kantud käesolevasse tegevuskavasse.

Nr 1710, 1738 ja 1772 asuvad Selja jõel. Nr 1710 veekogumi koodiga Selja_3 koondseisund 2013 oli märgitud halb, VMK 2015 eesmärk kesine saavutamata, eesmärk 2021 kesine; nr 1738 veekogumil koodiga Selja_4 koondseisund 2013 märgitud kesine, VMK eesmärk 2015 kesine saavutatud, eesmärk 2021 hea; nr 1772 veekogumil koodiga Selja_2 koondseisund 2013 märgitud kesine, VMK 2015 eesmärk kesine saavutamata, eesmärk 2021 kesine, meetmeks kõigi kolme puhul uuring veekogu hüdro-morfoloogiliste tingimuste parandamise lahenduste hindamiseks ja elupaikade taastamiseks nendega tegeletakse projekti edasistes faasides.

Projekt LIFE IP CleanESTi esimeses etapis (2019 – 2020) viidi läbi paisude ja muude rändetõkete ülevaatus (paisude aruanne), et tuvastada hetkeolukord, hinnata ehitiste mõju vee-elustikule ja valida välja prioriteetsed objektid seisundi parandamiseks tehtavate tööde läbiviimiseks. Välja valitud 14 prioriteetsemat paisu/rändetõket kaheksal veekogumil ning täiendavate uuringute ja ökosüsteemide teenuste hindamise tulemusena koostatakse teises etapis eelprojekt 6-8 paisule/rändetõkkele.

Faas I tegevuste tulemusena on selgunud mõne objekti puhul täiendavad detailid, mistõttu on võimalik soovitud tulemuseni jõuda talgutegevuste toel. Rändetakistuste valimist kolm objekti on lisatud tegevuse C.13 II faasi (2021-2022) tegevuskavasse, kuna soovitava tulemuseni on võimalik jõuda talgutegevuste toel – Tamme pais Alajõel, veekogum Alajõe_2, nr 47, Udriku 1 (Mäo), veekogum Udriku, nr 2033 ja Udriku 2 (Jõekäär), veekogum Udriku, nr 2034 Udriku ojal. Nimetatud objektide puhul on VMK (2015-2021) pinnavee meetmeprogrammis kavandatud meetmeks kalade rändetingimuste parandamiseks ja kalade läbipääsu tagamiseks tehnilise meetme väljatöötamine/alternatiivide kaalumise. Tegevuse C.13 raames lahendatavad objektid panustavad C.11 üldise eesmärgi saavutamisse, kuid rändetakistuste eemaldamine on võimalik lahendada talgute korras, mistõttu ei ole neid kajastatud C.11 tegevuskavas.

Lisaks on II faasi (2021-2022) tegevuskavasse lisatud 18.11.2020 elupaikade töögrupi kohtumisel esiletõstetud objektid (Pada jõel Pada ja Kitse pais, Kunda jõel Kohala mõisa juures, Niilise ojal Rae talu juures).

2.3. Tegevuse C.13 kavandatud tegevused aastateks 2021-2022

Lähtuvalt eelnevalt kirjeldatust on C.13 tegevuse 2021-2022 tegevuskavasse kantud kaks objekti Pada jõel, kaks objekti Udriku ojal, üks objekt Alajõel, üks Kunda jõel ja üks Niilise ojal. Detailne tegevuskava on lisatud Lisana 1.

Käesolevast valikule, millel on kavandatud tegevused 2021-2022 aastatel, lisaks vaadatakse objektide nimekiri üle uuesti 2022. aasta alguses ja lisatakse täiendavad objektid.